

Junis kunskapsdagar

- mötesplats, kunskap och inspiration om barns utsatthet

I samarbete med

10.00 Junis kommunrapport

10.30 Backa Barnet ger tätare skyddsnät barn.

12.00 Lunch

12.45 Utsatthet i barndomen ökar riskerna för egna problem

13.20 Föreningsvägledare fokus på tidig upptäckt

14.00 Varför finns Haga Mödra-barnhälsovårdsteam?

14.30 Jävla pappa

15.15 Sammanfattning och avslutning av dagen.

15.30 Eftermiddagsfika

Junis kommunrapport

2024

Om kommunernas stöd
till barn som växer upp
i familjer med missbruk

Rapport 2024

Bryt mönster

Vi måste göra vad vi kan för att få reda på hur barnen har det, menar Johan Melander Hagborg.

Utsattheten ökar riskerna

Risken att utsättas för någon typ av våld är högre för barn som växer upp med missbruk. Och barn som upplevt utsatthet under barndomen har ökad risk att få egna problem med missbruk när de blir äldre.

– Det finns väldigt tydliga samband mellan tidig utsatthet och egen missbruksproblematik, säger Johan Melander Hagborg, psykolog och forskare.

I sitt arbete som psykolog har Johan Melander Hagborg under ett par decennier mött barn och ungdomar som upplevt tuffa saker. I sin roll som forskare har han dessutom fått möjlighet att fördjupa sig i ämnet som en del av forskningsprogrammet Lordia, som under en längre tid följer ungdomars psykosociala utveckling till vuxna (*se faktaruta*). I sin studie har Johan Melander Hagborg fokuserat på hur tidiga erfarenheter av fysiskt och psykiskt våld, sexuella övergrepp, känslomässig

försummelse samt andra traumatiska erfarenheter påverkar ungdomarna genom tonåren.

– Det visade sig att utsatthet var relativt vanligt. Tjugo procent av ungdomarna rapporterade någon form av utsatthet före tolv års ålder. Tio procent svarade att de upplevt två eller flera typer, som fysiskt eller psykiskt våld och försummelse.

Lordia-studien bygger på data som samlats in via en enkät 2013 med nära 2000 elever i årskurs 6 och 7. Därefter följdes ▶

Bild: Privat

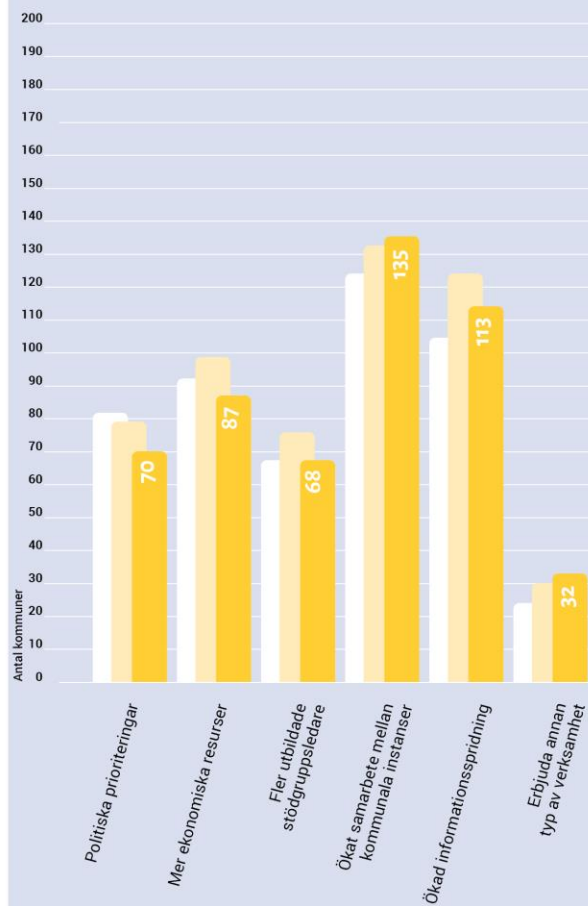
Johan Melander Hagborg

DIAGRAM 3

Vilka åtgärder anser du är viktigast för att utveckla stödet till barn och unga i familjer med missbruksproblem?

Uppgifter gällande år:
2021 2022 2023
FLER SVAR MOBILIA

Diskussion

I detta avsnitt analyseras resultaten utifrån tidigare kunskap inom området. Först kommer dock en kort diskussion om hur enkätinsamlingen fungerade i år.

Diskussion om metod, svarsfrekvens och frågornas utformning

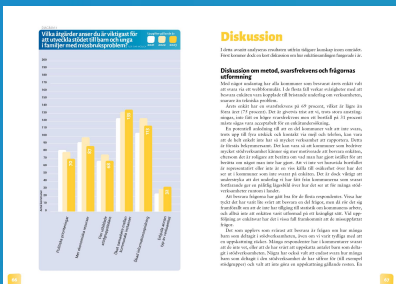
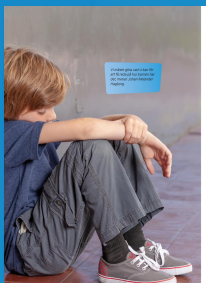
Med något undantag har alla kommuner som besvarat årets enkät valt att svara via ett webbformulär. I de flesta fall verkar svårigheter med att besvara enkäten vara kopplade till bristande underlag om verksamheten, snarare än tekniska problem.

Årets enkät har en svarsfrekvens på 69 procent, vilket är lägre än förra året (75 procent). Det är givetvis trist att vi, trots stora ansträngningar, inte fått en högre svarsfrekvens men ett bortfall på 31 procent måste sägas vara acceptabelt för en enkätundersökning.

En potentiell anledning till att en del kommuner valt att inte svara, trots upp till fyra utskick och kontakt via mejl och telefon, kan vara att de helt enkelt inte har så mycket verksamhet att rapportera. Detta är förstås bekymmersamt. Det kan vara så att kommuner som bedriver mycket stödverksamhet känner sig mer motiverade att besvara enkäten, eftersom det är roligare att berätta om vad man har gjort istället för att berätta om något man inte har gjort. Att vi inte vet huruvida bortfallet är representativt eller inte är en viss källa till osäkerhet över hur det ser ut i kommuner som inte svarat på enkäten. Det är dock viktigt att understryka att det underlag vi har fått från kommunerna som svarat fortfarande ger en pålitlig lägesbild över hur det ser ut för många stödverksamheter runtom i landet.

Att besvara frågorna har gått bra för de flesta respondenter. Vissa har tyckt det har varit lite svårt att besvara en del frågor, men då rör det sig framförallt om att de inte har tillgång till statistik om kommunens arbete, och alltså inte att enkäten varit utformad på ett krångligt sätt. Vid uppföljning av enkätsvar har det i vissa fall framkommit att de missuppfattat frågor.

Det som upplevs som svårast att besvara är frågan om hur många barn som deltagit i stödverksamheten, även om vi varit tydliga med att en uppskattning räcker. Många respondenter har i kommentarer svarat att de inte vet, eller att de har svårt att uppskatta antalet barn som deltagit i stödverksamheten. Några har också valt att endast svara hur många barn som deltagit i den stödverksamhet de har siffror för (till exempel stödgrupper) och valt att inte göra en uppskattning gällande resten. En

Kategori	2008											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Utsattheten för barn	10	15	20	25	30	35	40	45	50	55	60	65
Utsattheten för ungdomar	15	20	25	30	35	40	45	50	55	60	65	70
Utsattheten för vuxna	20	25	30	35	40	45	50	55	60	65	70	75
Utsattheten för äldre	25	30	35	40	45	50	55	60	65	70	75	80
Utsattheten för personer med funktionsnedsättning	30	35	40	45	50	55	60	65	70	75	80	85
Utsattheten för personer med psykiska sjukdomar	35	40	45	50	55	60	65	70	75	80	85	90
Utsattheten för personer med missbruksproblem	40	45	50	55	60	65	70	75	80	85	90	95
Utsattheten för personer med andra risker	45	50	55	60	65	70	75	80	85	90	95	100

Litteratur

Om böckerna är slut på förlaget, kan de finnas på bibliotek, som e-bok eller ljudbok på digitala tjänster.

Fakta

Upptäckt och stöd: om barn till föräldrar med missbruksproblem
Karin Alexanderson, Elisabet Näsman, Studentlitteratur AB 2019

Familjer med missbruk – om glömda barn och glömda föräldrar
Anna-Bodil Bengtsson, Ingegerd Gavelin, Book in demand 2004

Lyssna på barnen
Barns funderingar kring vuxna och alkohol, Blå Bandet 2010

Du är en viktig vuxen i skolan / Du är en viktig vuxen i förskolan
Per Bøge & Jes Dige, svensk bearbetning Mia Berg och Monika Nyström, Randiga huset 2015

De glömda barnen
Margaret Cork, CAN 1984

Jag har fått mod att våga förändra mitt liv
Utvärdering av Ersta Vändpunktens anhörigprogram för vuxna 2014–2018, Ersta Vändpunkt 2021. *Kan laddas ner på www.erstadiakoni.se/vandpunkten*

Vara vettig vuxen
Elisabeth Hagborg, Sofie Ribbing, Gothia 2009

Barn i familjer med missbruksproblem
Frid A Hansen (red), Studentlitteratur 1995

Flodhästen i vardagsrummet: om medberoende och om mötet med barnet inom oss
Tommy Hellsten, Verbum 1998

Du behövs som vuxen: en inspirerande bok för dina samtal med barn och unga
Petter Iwarsson, Gothia Fortbildning AB 2016

Samtal i skolan – en möjlighet till utveckling
Petter Iwarsson, Gothia Fortbildning 2014

Barn vill berätta om vuxna vill lyssna
Children's program Sverige
Lars Lewerth, Helén Olsson 2021

Våga fråga, våga lyssna, våga agera
Madeleine Pousette, SKL Kommentus Media 2011

Djävulsdansen – bli fri från medberoende
Ann Söderlund, Sanna Lundell, Bladh by Bladh 2015

Djävulsdansen – studiematerialet
Bygger på tv-serien, NBV 2016.
Finns att ladda ner på www.nbv.se

Kompisboken
Ungdomens Nykterhetsförbund 2022

Vuxna barn till alkoholister
Janet G Woititz, Larson förlag 2002

När en förälder dricker för mycket
Med tillhörande studieplan.
Helena Wannberg, Junis 2020
Kan laddas ner på www.junis.se

Skönlitteratur Vuxna

När kalla nätter plågar mig med minnen av hur det var
Jessica Andersson, Lena Katarina Swanberg, Albert Bonniers förlag 2009

Svinalängorna
Susanna Alakoski, Albert Bonniers förlag 2006

Håpas du trifs bra i fängelset
Susanna Alakoski, Albert Bonniers förlag 2010

April i anhörigsverige
Susanna Alakoski, Albert Bonniers förlag 2015

Kriget är slut
Morgan Alling, Bokförlaget Forum 2010

Om någon vrålar i skogen
Malin Biller, Optimal Press 2010

Jag andas, alltså finns jag
Caroline Cederquist, Albert Bonniers förlag 2019

Vi har ju hemligheter i den här familjen
Therése Eriksson, Ponto Pocket 2011

Jag är Zlatan
Zlatan Ibrahimovic, David Lagerkrantz, Albert Bonniers förlag 2011

Bli min mamma igen
Åsa Jinder, Bonniers 1991

Jag blev frisk av kärlek
Cecilia Johansson, Vulkan förlag 2012

Satan från Borlänge
Anders Karlén och Miguel Guerrero
Bokförlaget Forum 2023

Bergsprängardottern som exploderade
Lo Kauppi, Norstedts 2007

Två vita dvärgar
Lo Kauppi, Leopard förlag 2021

Mig äger ingen
Åsa Linderborg, Atlas 2007

Jag äger min story
Henrietta Lysén, Visto förlag 2019

Tigerkakshjärta
Lina Nordquist
Romanus & Selling förlag 2024

Du satt på Karlavagnen
Caroline Nylander, Forum 2013

Glöm mig
Alex Schulman, Bookmark förlag 2016

Århundradets kärlekssaga
Märta Tikkanen, Schildts & Söderströms 2015

Kärleksbarnet
Hillewi Wahl, Norstedts 2007

Hungerflickan
Hillewi Wahl, Norstedts 2010

Skönlitteratur Barn/ ungdom/unga vuxna

Jag blundar tills jag finns
Marie Björk, Idus förlag 2014

Viktor
Katarina von Bredow
Natur & Kultur Allmänlitteratur 2019

Allt mod jag har
Lisa Broberg, Olika förlag 2019

Alkohol, alkovråål
Elisabeth Hagborg, Alfabeta 1999

Gabriellas resa
Elisabeth Hagborg, Tove Hennix, Olika förlag 2009

Klara rädd för mamma med ryggsäcken
Eva Edberg, Idus förlag 2019

Vill inte gå hem
Therése Hercules, Hallgren & Björklund 2010

Ludde
Med lärarhandledning, Junis 2019

Fredagsmys
Lina Jansson, Opal förlag 2021

Billie: Avgång 9:42 till nya livet
Sara Kadefors, Bonnier Carlsen 2016

När mamma har druckit vin lagar hon inte mat
Sara Lind, Förlagshuset Siljans
Måsar KB 2015

Ariel tjugofyra/sju
Håkan Lindquist, Opal förlag 2020

Kylskåpsbolibompa: en bok om att bo i ett familjehem
Lisbeth Pipping, Vulkan 2015

Joy till världen
Viveka Sjögren, Libris förlag 2010

Imorgon är allt som vanligt
Lina Stoltz, Rabén & Sjögren 2014

Hedda och Vera flyttar
Madelene Thiger, Idus Förlag 2023

Sara och den andra mamman
Olivia Trygg, Viktoria Olesen och Betty Regnström Larsson, Trygga Barnen 2011

Nollad
Malin Tyberg, Lilly förlag 2021

Liten
Stina Wirsén, Bonnier Carlsen 2015

Kungen av Upp och Nerlandet: en saga för små och stora barn om missbruk i familjen
Ulla Zetterlind, Peder Osterkamp, Ulla Zetterlind förlag 2013

Hur är det att växa upp i
en familj där någon

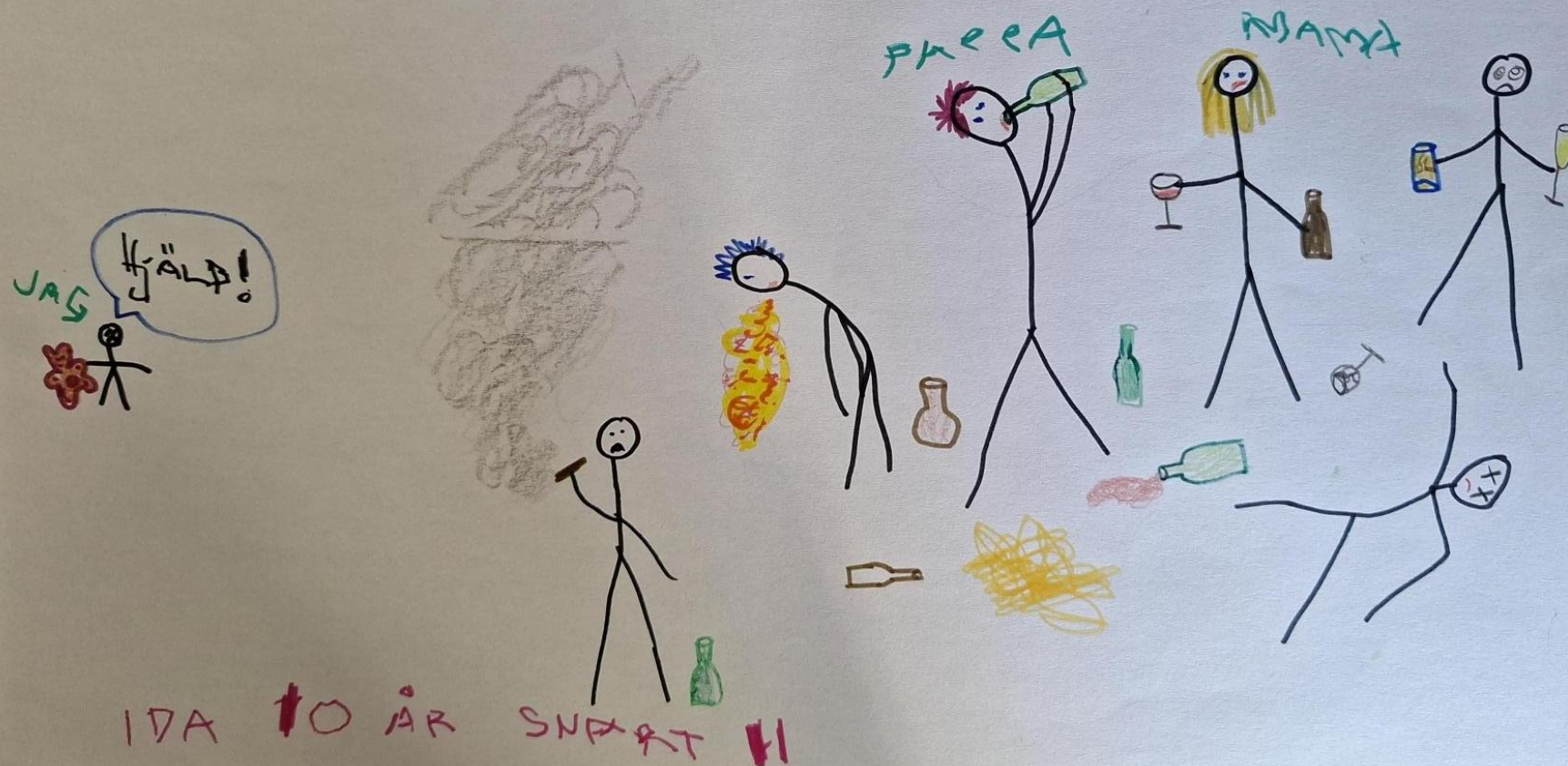
dricker för mycket alkohol?

Hur drabbas barnen?

- **Tar för stort ansvar hemma**
- **Försummelse**
- **Utsätts för fysisk och psykisk misshandel**
- **Känner stor ensamhet och skam**
- **Långsiktiga konsekvenser för skolresultat, psykiskt mående, risk för eget missbruk, ätstörningar mm**

INGEN ALKOHOL

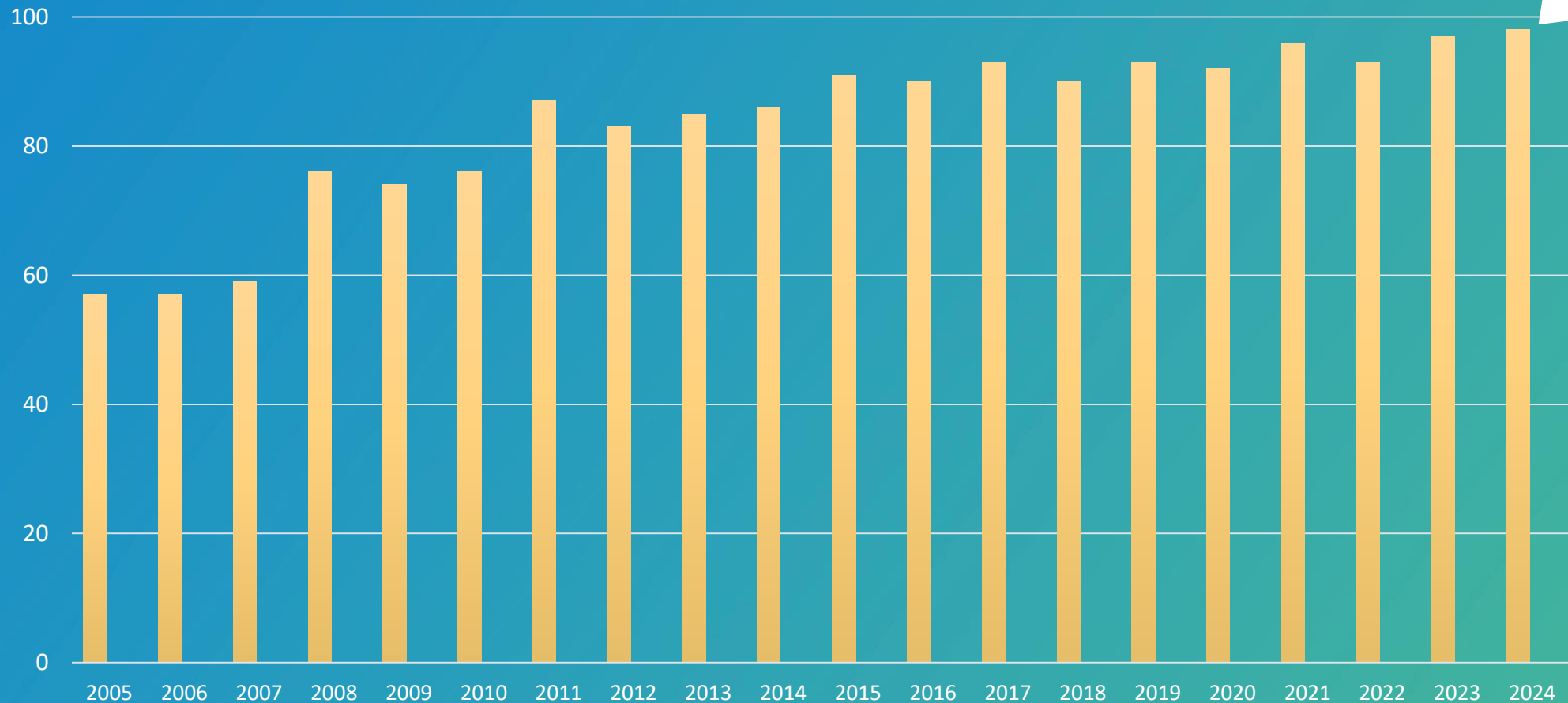

**Hur många
barn är drabbade?**

- **20 %** av barn i Sverige har under sin uppväxt haft en förälder med alkoholproblem (430 000 barn)
- **15 %** av barn i Sverige har påverkats negativt av en förälders drickande (320 000 barn)
- **3,5 %** har en förälder som har fått sjukhusvård eller avlidit på grund av alkoholproblematik (75 000 barn)

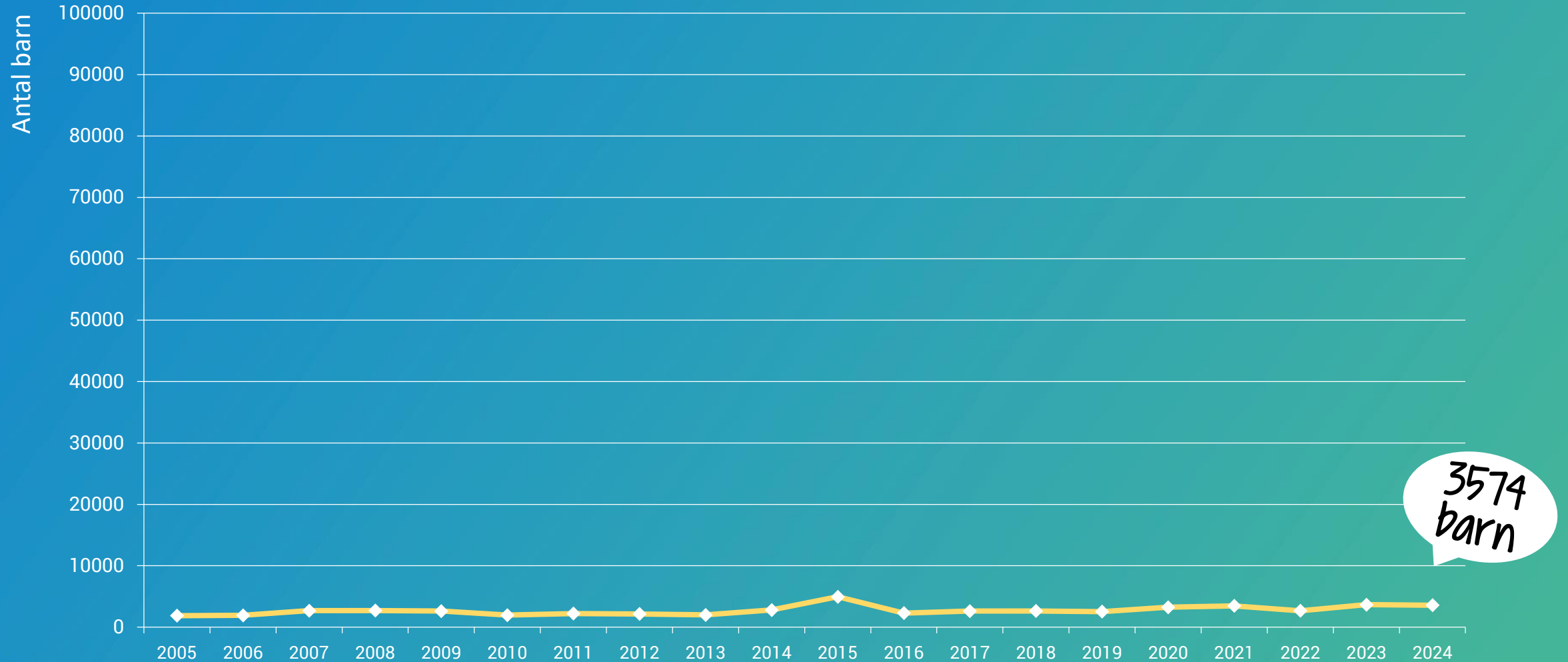
Hur många kommuner erbjuder stöd?

procent

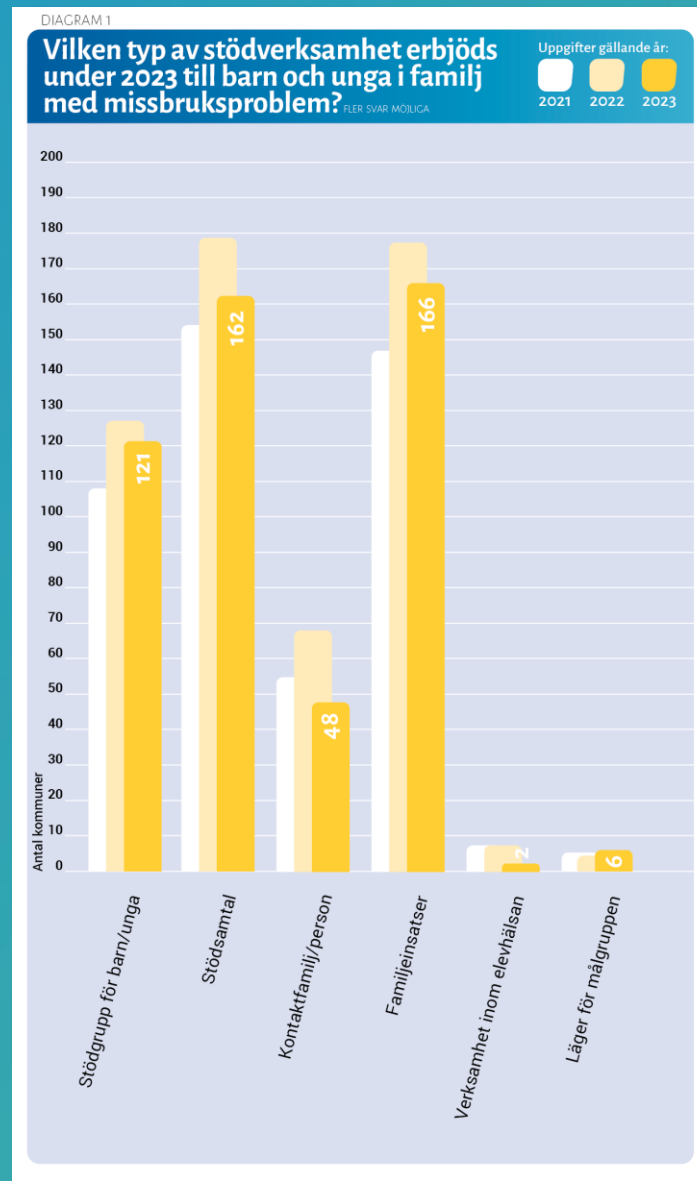

98%

Antal barn som nås av kommunernas stöd?

Vilket stöd erbjuder kommunerna?

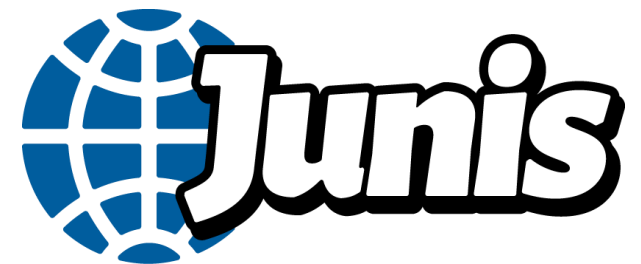
Olika former av stöd behövs

Onsdagar 18.00-20.00

A blue speech bubble containing the text "SOBER" and "SUPPORT" in white bold sans-serif font, with a white heart icon to the right of "SOBER".

SOBER
SUPPORT

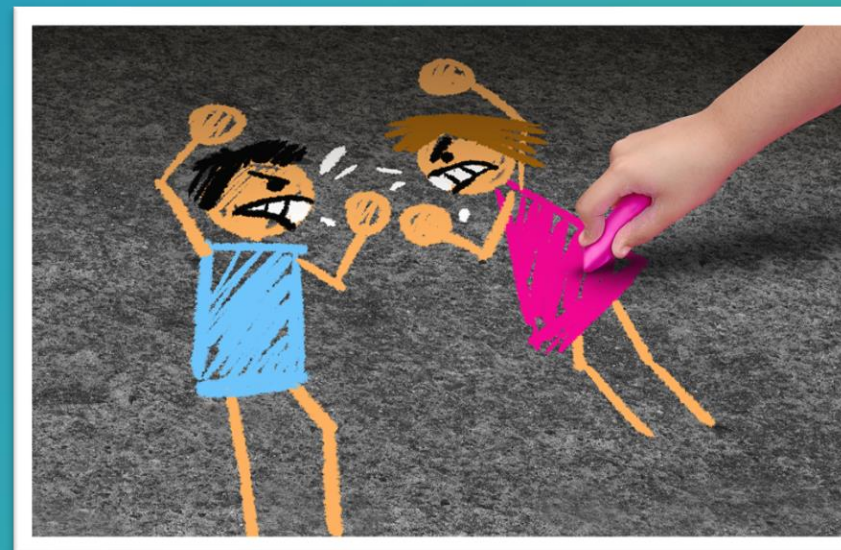

”De vuxna runt mig hade
behövt stöd. De kunde inte
ge mer än vad de själva
hade fått.”

Anders Wåhlund Karlsen

Forskningsprogrammet Lordia följer ungdomars psykosociala utveckling

Traumatiska upplevelser som barn är en riskfaktor för att utveckla psykisk ohälsa.

Jävla pappa

- om depression,
alkoholism,
föräldraskap
och husbilar

Vad är viktigast för att förbättra verksamheten?

Backa barnet ger tätare skyddsnät

”Om vi bygger starka barn
behöver vi inte laga
så många trasiga vuxna.”

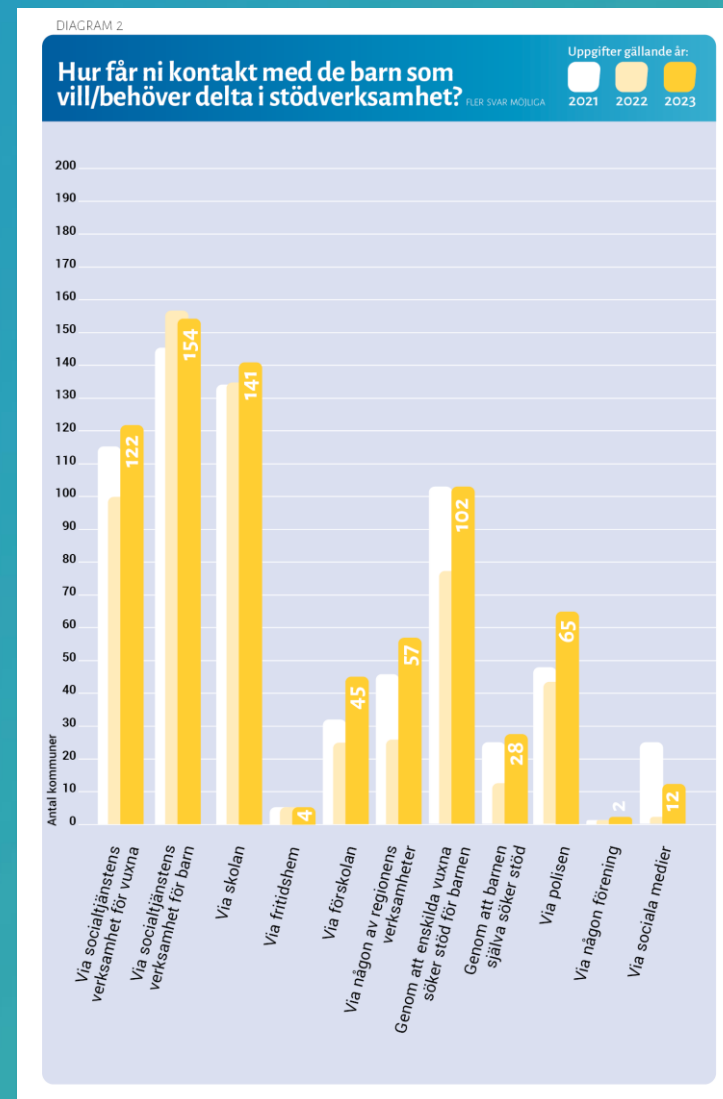
Barnskyddsteamet i Region Jönköpings län

**Akutsjukhusen i Skåne
använder Child check
för att fånga upp barn
som far illa i hemmet**

Hur får kommunerna kontakt med barnen?

Ludde

- en metod att prata
med barn om vuxna som
dricker för mycket

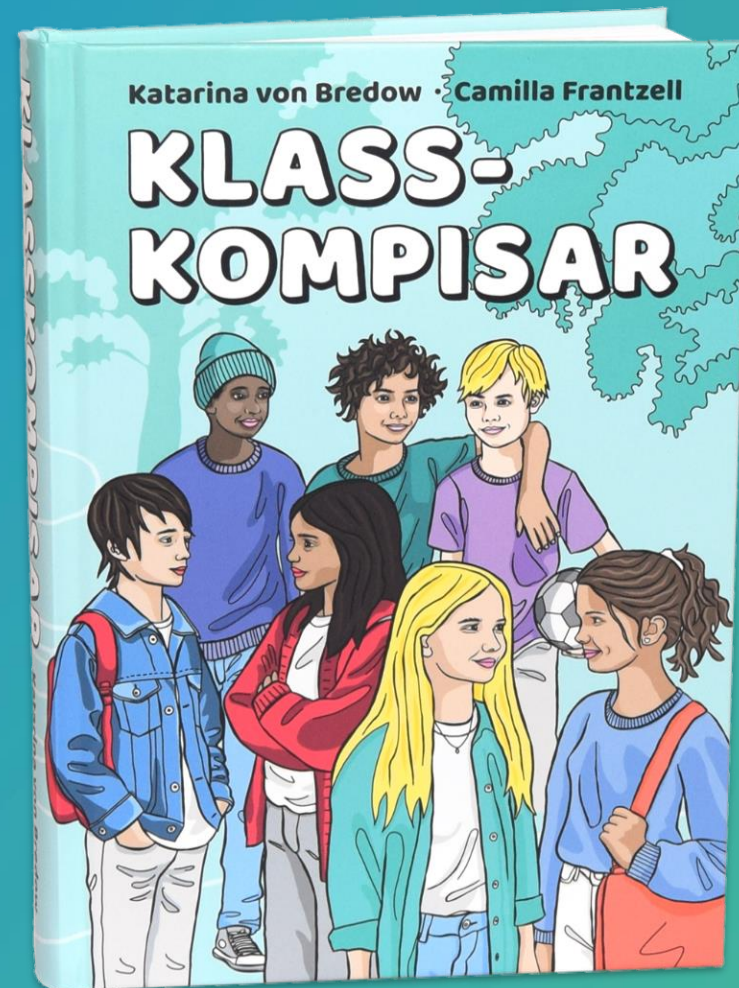
www.junise.se/ludde

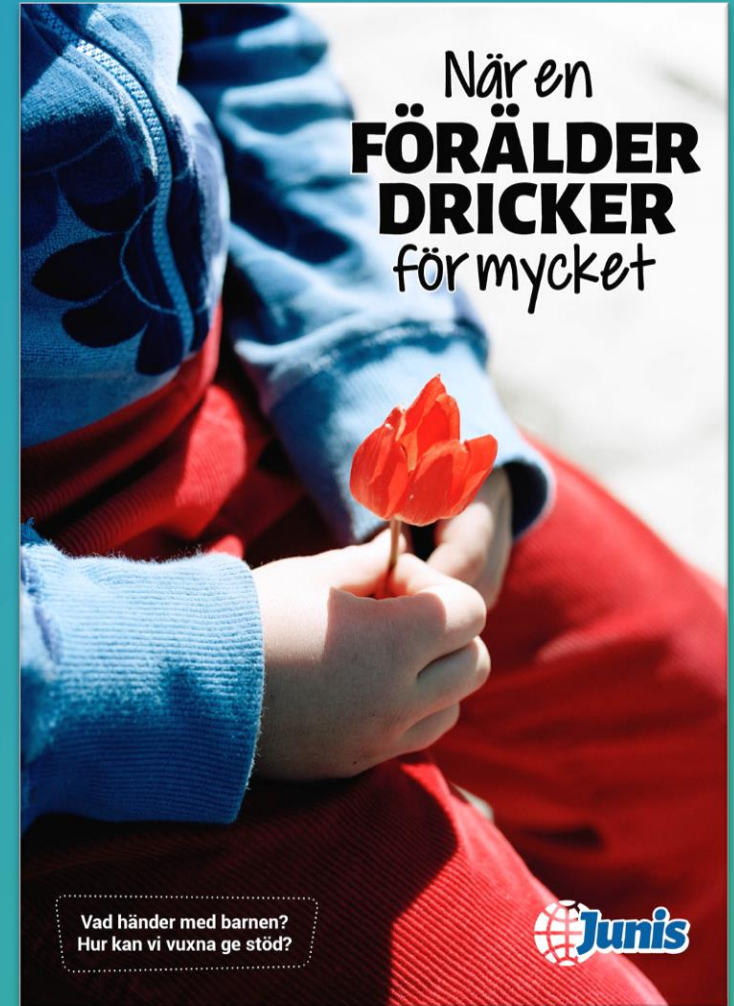
Klasskompisar

- tretton noveller
- tjugotvå teman
- tusen känslor

Klasskompisar.se

När en förälder dricker för mycket

**För dig inom
ideell sektor,
skola, förskola
och socialtjänst**

**[www.junis.se/
vuxnasomvet](http://www.junis.se/vuxnasomvet)**

För att hjälpa familjer att bryta mönster finns det mycket vi kan göra

- **Alla kommuner ska erbjuda stödverksamhet
– och ta ansvar för att den når målgruppen!**
- **Samarbeta
– fler aktörer kan upptäcka fler barn!**
- **Mycket bra görs redan
– inspireras av andra!**

Beställ eller ladda
ner rapporten på
www.junis.se/
rapport

Mona Örjes
mona@junis.se
0733-838342